HZTTRMY
HOZIRGI ZAMON TA'LIM-TARBIYA TIZIMINI
RIVOJLANTIRISH: MUAMMO VA YECHIMLAR"
XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
DENOV, 16-OKTABR 2025 YIL
in-academy.uz

ОМӮЗОНИДАНИ ТАЪЛИМИ ИМЛО ДАР СИНФҲОИ ИБТИДОӢ

Сатторова Манижа Абдусалом қизи
Донишкадаи соҳибкорӣ ва педагогикаи Деҳнав Факултети педагогика равияи таҳсилоти ибтидоӣ, донишҷӯи соли сеюм гурӯҳи 8-БТ.
Email: manijasattorova462@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.17338375

Аннотатсия: Мақолаи мазкур ба масъалаи омӯзонидани таълими имло дар синфҳои ибтидоӣ бахшида шудааст. Дар он моҳият, аҳамият, мақсад ва вазифаҳои асосии таълими имло дар марҳилаи ибтидоии мактаб таҳлил мегардад. Муаллиф таъкид мекунад, ки омӯзиши имло на танҳо омӯзиши қоидаҳои навишт, балки воситаи муҳими ташаккули саводнокӣ, тафаккури мантиқӣ, диққат ва нутқи хаттии хонандагон мебошад. Дар мақола усулҳо ва шаклҳои муассири таълими имло — аз ҷумла диктантҳои гуногун, машқҳои имлоӣ, кор бо қоидаҳо, бозиҳои таълимӣ ва истифодаи матн — тавсия дода шудаанд. Ҳамчунин, принсипҳои асосии таълими имло (шунавоӣ ва дидорӣ, тадриҷ, фаҳмондан, фаъолият ва таҳким) шарҳ ёфта, нақши омӯзгор дар ташаккули малакаи дурустнависӣ нишон дода шудааст.

Калидвожаҳо: Имло, таълими имло, синфҳои ибтидоӣ, дурустнависӣ, саводнокӣ, нутқи хаттӣ, омӯзгор, диктант, машқҳои имлоӣ, усулҳои таълим, қоидаҳои имло.

Annotatsiya: Ushbu maqola boshlang'ich sinflarda imlo o'qitish masalasiga bag'ishlangan. Unda imlo ta'limining mohiyati, ahamiyati, maqsad va vazifalari yoritilgan. Muallif ta'kidlaydiki, imloni o'rganish nafaqat yozuv qoidalarini bilish, balki savodxonlik, mantiqiy tafakkur, diqqat va yozma nutqni shakllantirish vositasi hamdir. Maqolada imlo o'qitishning samarali usullari, diktantlar, imlo mashqlari, o'yinli darslar va asosiy didaktik prinsiplardan foydalanish yo'llari tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: Imlo, imlo ta'limi, boshlang'ich sinflar, to'g'ri yozish, savodxonlik, yozma nutq, o'qituvchi, diktant.

Аннотация: Данная статья посвящена вопросу преподавания орфографии в начальных классах. В ней раскрываются сущность, значение, цели и основные задачи обучения орфографии. Автор отмечает, что изучение орфографии — это не только освоение правил письма, но и важное средство формирования грамотности, логического мышления, внимания и письменной речи учащихся. В статье рекомендованы эффективные методы обучения орфографии, такие как диктанты, орфографические упражнения, игровые формы и принципы активного обучения.

Ключевые слова: Орфография, обучение орфографии, начальные классы, грамотность, правильное письмо, письменная речь, учитель, диктант

Abstract: This article is devoted to the issue of teaching spelling in primary school. It analyzes the essence, importance, goals, and main objectives of spelling instruction. The author emphasizes that learning spelling is not only about memorizing writing rules, but also an essential means of developing literacy, logical thinking, attention, and written language skills in students. The article suggests effective methods for teaching spelling, such as dictations, spelling exercises, educational games, and fundamental teaching principles.

Keywords: Spelling, teaching spelling, primary education, literacy, correct writing, written speech, teacher, dictation.

Имло (ё навишти дуруст) яке аз бахшҳои муҳими забономӯзӣ мебошад, ки ба ташаккули саводнокӣ ва нутқи хаттии хонандагон таъсири амиқ мерасонад. Дар

синфҳои ибтидоӣ, ки кӯдак ба ҷаҳони дониш қадам мегузорад, омӯзиши имло на танҳо як фанн, балки асоси тамоми таълими забонӣ ва фарҳанги хаттӣ мебошад. Омӯзонидани имло ба хонанда кӯмак мекунад, ки суханро дуруст талаффуз намуда, дар навишт хатонакунад ва маънои калимаҳоро дуруст фаҳмад. Ҳамин тавр, имло воситаи ташаккули зеҳни логикӣ, диққат ва тарбияи фарҳанги хаттӣ мебошад. Дар зинаи ибтидоӣ вазифаи омӯзгор аз он иборат аст, ки тавассути усулҳои шавқовару фаҳмо хонандаро ба қоидаҳои имлоӣ ошно гардонад, онҳоро дар навишт амалӣ намояд ва шавқ ба дурустнависиро бедор созад.

1. Моҳият ва аҳамияти таълими имло Имло маҷмӯи қоидаҳое мебошад, ки тарзи дурусти навишти калимаҳо ва истифодаи аломатҳои китобатиро муайян мекунад. Омӯзонидани имло дар синфҳои ибтидоӣ барои ташаккули саводи асосӣ аҳамияти аввалиндараҷа дорад. Азхудкунии имло ба хонанда кӯмак мекунад: фикрҳои худро бо хатт дуруст баён кунад; қоидаҳои забонро дар амал татбиқ намояд; ба зебонависӣ ва тозагии нутқ одат кунад; тафаккури мантиқӣ ва диққати худро рушд диҳад. Имло на танҳо қоидаи сухан ва навишт, балки як қисми фарҳанги миллӣ ва забоншиносӣ мебошад. Аз ин рӯ, омӯзгор бояд таълими имлоро бо эҳсоси масъулият ва муҳаббат ба забони модарӣ пеш барад.

2. Мақсад ва вазифаҳои таълими имло дар синфҳои ибтидоӣ Мақсади умумии таълими имло – ташаккули малакаи дурустнависӣ дар хонандагон мебошад.bВазифаҳои асосӣ: 1. Омӯзонидани қоидаҳои асосии имло бо мисолҳои фаҳмо; 2. Таъмини фаҳм ва дарки маънои калимаҳо ва сохти онҳо; 3. Таҳкими малакаи амалӣ тавассути машқҳо ва диктантҳо; 4. Тарбия намудани диққат, масъулият ва одати санҷиши хатт; 5. Ба вуҷуд овардани шавқу ҳавас ба дурустнависӣ ва хондан.

3. Усул ва шаклҳои таълими имло Барои расидан ба мақсадҳои таълими имло омӯзгор бояд усулҳои гуногун, шавқовар ва интерактивиро истифода барад. Усулҳои асосӣ инҳоянд:

а) Диктант. Диктант усули анъанавӣ ва муассири таълими имло мебошад. Навъҳои асосии диктант: Диктанти шарҳдор – омӯзгор пеш аз навишт маънои калимаҳо ва қоидаи имлоиро мефаҳмонад; Диктанти санҷишӣ – барои санҷидани дараҷаи азхудкунии мавод; Диктанти таҳлилӣ – баъди навишт хатогиҳо таҳлил мешаванд; Диктанти эҷодӣ – хонандагон худ ҷумла ё порча эҷод мекунанд.

б) Машқҳои имлоӣ. Машқҳои имлоӣ барои таҳкими малакаҳо истифода мешаванд. Масалан: пур кардани ҷойҳои холӣ дар калима; интихоби шакли дурусти калима; таҳлили хатогиҳои дода; иваз кардани ҳарфҳои нодуруст.

в) Кор бо қоидаҳо. Омӯзгор бояд ҳар қоидаи имлоиро бо мисолҳои равшан, тавзеҳи шифоҳӣ ва навишти амалӣ омӯзонад.

г) Бозиҳои таълимӣ Бозиҳо барои шавқовар кардани таълим истифода мешаванд. Масалан: "Калимаи гумшуда"; "Ҷустуҷӯи хатогӣ";

"Кӣ бештар калимаи дуруст менависад?"; "Ислоҳи матни нодуруст".

д) Кор бо матн Бо истифода аз матнҳои кӯтоҳ хонандагон хатогиҳоро мeёбанд, онҳоро ислоҳ мекунанд ва мефаҳманд, ки чаро чунин хатогӣ рух додааст.

4. Принсипҳои асосии таълими имло Омӯзонидани имло бояд бар асоси принсипҳои илмӣ ва педагогӣ сурат гирад: 1. Принсипи шунавоӣ ва дидорӣ — хонанда

ҳам гӯш мекунад, ҳам мебинад ва менависад. 2. Принсипи тадриҷ — аз калимаҳои осон ба мураккаб гузаштан. 3. Принсипи фаҳмондан — қоида бо фаҳм ва мисол омӯзонида шавад, на танҳо азёд. 4. Принсипи фаъолият — хонанда дар ҳар марҳила фаъол бошад. 5. Принсипи такрор ва таҳким — ҳар дарс бояд малакаи қаблиро мустаҳкам созад.

5. Нақши омӯзгор дар таълими имло. Омӯзгор шахсияти марказии ин раванд аст. Ӯ бояд: муҳити дӯстона ва эҷодиро фароҳам оварад; фарқияти қобилиятҳои хонандагонро ба назар гирад; ба ҳар хонанда кӯмак кунад, то бо шавқ навиштро омӯзад; қоидаҳоро бо забони сода ва мисолҳои наздик ба ҳаёти кӯдакон фаҳмонад; аз технологияҳои муосири таълимӣ (карточкаҳо, слайдҳо, видеоҳо) истифода барад.

6. Мушкилоти мавҷуда ва роҳҳои беҳбуд Дар таҷрибаи таълими ибтидоӣ баъзе мушкилот дида мешаванд, аз ҷумла: кам будани машқҳои амалӣ ва диктантҳои фаҳмондадиҳӣ; азёдкунӣ бе дарки маъно; сатҳи гуногуни хонандагон дар як синф. Барои беҳбуд: бояд усулҳои интерактивӣ зиёд истифода шаванд; кори инфиродӣ бо хонандагон тақвият ёбад; китобҳои ёрирасон ва бозиҳои таълимӣ истифода шаванд.

Омӯзонидани таълими имло дар синфҳои ибтидоӣ яке аз самтҳои муҳимтарини кори омӯзгор мебошад. Саводнокии кӯдак ва рушди минбаъдаи забондонӣ аз он вобаста аст, ки ӯ дар ин зина қоидаҳои имлоро то чӣ андоза дуруст меомӯзад. Омӯзгор бояд на танҳо қоидаҳоро омӯзонад, балки муҳаббат ба дурустнависӣ, диққат ва фарҳанги суханро дар дили хонанда парвариш диҳад. Таълими имло бояд бо усулҳои шавқовар, фаҳмондадиҳӣ ва таҷрибавӣ сурат гирад, то ки кӯдакон бо шавқу ҳавас дар роҳи саводомӯзӣ пеш раванд.

Адабиёти истифодашуда:

1. Айнӣ, С. Намунаи адабиёти тоҷик. – Самарқанд: Ирфон, 2017.
2. Миршакар, М. Забони тоҷикӣ дар мактабҳои ибтидоӣ. – Душанбе: Маориф, 2019.
3. Қосимова, М. Методикаи таълими забони модарӣ дар синфҳои ибтидоӣ. – Душанбе: Маориф, 2014.
4.РаҳимовА.«Забоншиносӣваомӯзишизабон»Душанбе:Маориф, 2020.
5. Amirqulov, A. (2023). HUQUQIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA O 'RTA ASRLAR SHARQ MUTAFAKKIRLARI MA'NAVIY MEROSINING ROLI. Евразийский журнал академических исследований, 3(1 Part 3), 76-79.